

BREXIT A ROZWODY, ALIMенты I SPADKI

I. 31.12.2020 - data ma znaczenie

Tego dnia zakończył się okres przejściowy po wyjściu Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej. Jest to data graniczna, która wyznacza skutki opuszczenia UE przez Brytyjczyków, i ma koronne znaczenie dla prowadzonych przez osoby pochodzące z państw Unii Europejskiej i Wielkiej Brytanii sporów sądowych, w tym w sprawach rodzinnych i spadkowych.

II. Sprawy rozwodowe, alimenty, kontakty z dzieckiem

a) Sąd właściwy – zasada ogólna

Do procesów wszczętych przed zakończeniem okresu przejściowego, tj. najpóźniej 31.12.2020 r., co do zasady **zastosowanie znajdują dotychczasowe przepisy** dotyczące określania jurysdykcji, tzn. wyznaczania sądu właściwego międzynarodowo, a przede wszystkim:

- rozporządzenie Bruksela II bis dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej;
- rozporządzenie nr 4/2009 w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych.

Oznacza to, że Brexit nie wpłynie na przebieg tych postępowań i toczą się one „po staremu”.

b) Sąd właściwy – wyjątek

Wyjątkowo dotychczasowe przepisy znajdują jednak zastosowanie także w sprawach wszczętych po dniu 31.12.2020 r., o ile te sprawy pozostają w związku z postępowaniem sądowym wszczętym najpóźniej w tym dniu. Chodzi tu w szczególności o uniknięcie sytuacji, gdy taka sama sprawa (np. o rozwód) zostanie wszczęta przed sądami państw Unii i w Wielkiej Brytanii (np. w każdym państwie przez innego małżonka). W takim przypadku każdy z sądów na „starych” zasadach oceni, który pozew należy przyjąć, a który odrzucić. Opisana zasada powinna dotyczyć także postępowań ściśle ze sobą związanych czy mających charakter wpadkowy w stosunku do sprawy głównej, np. postępowań o zabezpieczenie kontaktów z dzieckiem.

c) Sąd właściwy – po nowemu

Jeżeli opisany wyżej wyjątek nie ma zastosowania, to **w postępowaniach sądowych wszczętych po 31.12.2020 r. nie można już powoływać się na przepisy unijne**. Ustalenie właściwego sądu wymaga zbadania przepisów krajowych oraz ewentualnie istniejących konwencji lub umów międzynarodowych wiążących Polskę i Wielką Brytanię.

Wśród przepisów międzynarodowych wskazać należy na konwencje haskie, tj. konwencję dotyczącą jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania, wykonywania i współpracy w zakresie odpowiedzialności

rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci i konwencję dotyczącą cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę. Pierwsza z wymienionych konwencji wskazuje na ogólną zasadę, zgodnie z którą właściwymi do podejmowania środków ochrony dziecka (w tym z zakresu władzy rodzicielskiej) lub jego majątku są sądy państwa, w którym dziecko ma miejsce zwykłego pobytu. W przypadku drugiej konwencji, znajdującej zastosowanie w sytuacjach bezprawnego uprowadzenia dziecka poniżej 16 lat zagranicę, wniosek zmierzający do zapewnienia jego powrotu do Polski można złożyć do polskiego Ministerstwa Sprawiedliwości albo bezpośrednio do brytyjskiego sądu, właściwego dla miejsca pobytu dziecka.

Jeżeli zaś nie ma w danej kwestii przepisów międzynarodowych, to osoba, która chce wytoczyć powództwo, musi na podstawie przepisów polskiego kodeksu postępowania cywilnego ocenić, czy pozew należy złożyć w Polsce czy w Wielkiej Brytanii. Zasada ogólna brzmi, że **sprawy rozpoznawane są przez polski sąd, jeżeli pozwany ma w Polsce miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu**. Poza tym sąd polski może mieć jednak uprawnienie do rozpoznania sprawy wynikające z przepisów szczególnych. Przykładowo, sąd polski może orzekać w sprawach:

- **mażeńskich, w tym dotyczących stosunków majątkowych, gdy:**
 - a) oboje małżonkowie mieli ostatnie miejsce zamieszkania lub ostatnie miejsce zwykłego pobytu w Polsce, jeżeli jedno z nich nadal ma miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Polsce, lub
 - b) małżonek będący powodem ma co najmniej od roku bezpośrednio przed wszczęciem postępowania miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Polsce, lub
 - c) małżonek będący powodem jest obywatelem polskim i ma co najmniej

od sześciu miesięcy bezpośrednio przed wszczęciem postępowania miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Polsce, lub

- d) oboje małżonkowie są obywatelami polskimi;
- **o alimenty oraz sprawy o roszczenia związane z ustaleniem pochodzenia dziecka**, gdy powodem jest uprawniony (np. dziecko), który ma miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu w Polsce.

d) Wykonywanie zapadłych wyroków

Dzień 31.12.2020 r. ma znaczenie także dla wykonywania wyroków i innych orzeczeń, a więc w uproszczeniu prowadzenia egzekucji. Również w tym przypadku obowiązuje zasada ogólna, że do uznawania i wykonywania orzeczeń wydanych w postępowaniu sądowym wszczętym przed zakończeniem okresu przejściowego, jak również w odniesieniu do dokumentów urzędowych sporządzonych przed zakończeniem okresu przejściowego, a więc najpóźniej w dniu 31.12.2020 r. zastosowanie znajdują przepisy dotychczasowe. Te przepisy przewidują w ogólności, że wykonanie w Polsce orzeczenia zapadłego w Wielkiej Brytanii (i odwrotnie) następuje automatycznie, bez konieczności uznania tego orzeczenia przez sąd krajowy.

Co ważne, chodzi tu o datę wszczęcia postępowania sądowego, a nie jego zakończenia, a więc w szczególności nie datę wydania wyroku. Przepis obejmuje zatem również sytuacje, w których podlegające wykonaniu orzeczenie wydano dopiero po zakończeniu okresu przejściowego, jak również te, gdzie orzeczenie wydano przed zakończeniem tego okresu, a do dnia 31.12.2020 r. nie doszło jeszcze do wszczęcia egzekucji. Orzeczenia w sprawach sądowych wszczętych po dniu 31.12.2020 r., jak też

dokumenty urzędowe sporządzone po tym dniu, podlegają uznaniu zgodnie z przepisami krajowymi uznającego państwa (a więc orzeczenia polskiego sądu według przepisów brytyjskich i odwrotnie). Uznanie nie jest automatyczne i wymaga przeprowadzenia kolejnego postępowania w państwie prowadzenia egzekucji.

Są tu jednak ważne wyjątki. Do **orzeczeń wydawanych w procesach rozwodowych** wszczętych po okresie przejściowym w wielu przypadkach zastosowanie znajdzie konwencja haska o uznawaniu rozwodów i separacji. Dzięki temu wzajemne uznawanie orzeczeń wydanych w państwach, które tę konwencję podpisały, w tym w Polsce i Wielkiej Brytanii, następuje automatycznie, bez konieczności wszczynania kolejnego postępowania. Analogiczna sytuacja ma miejsce w odniesieniu **do postępowań o alimenty**. Tu po zakończeniu okresu przejściowego, tj. po 31.12.2020 r., zastosowanie znajdzie konwencja haska o międzynarodowym dochodzeniu alimentów na rzecz dzieci i innych członków rodziny. Przykładowo, zgodnie z postanowieniami tej konwencji, jeżeli orzeczenie w sprawie o przyznanie alimentów zostanie wydane w jednym państwie – stronie konwencji (np. w Polsce), to co do zasady jest ono uznawane i wykonywane w pozostałych państwach – stronach konwencji (np. w Wielkiej Brytanii). Także wspomniana konwencja haska dotycząca jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania, wykonywania i współpracy w zakresie **odpowiedzialności rodzicielskiej** oraz środków ochrony dzieci reguluje ogólną zasadę uznawania z mocy prawa (tj. bez konieczności wszczynania odrębnego postępowania) środków podjętych przez organy państwa – strony konwencji, z zastrzeżeniem przewidzianych konwencją wyjątków.

III. Spadki

W sprawach spadkowych Brexit nie wywołał istotnych zmian. Tego rodzaju sprawy w Unii Europejskiej są bowiem regulowane rozporządzeniem nr 650/2012 w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego, **którego Wielka Brytania nigdy nie przyjęła**. Nadal obowiązują więc w relacjach między Polską a Wielką Brytanią regulacje krajowe. Jeśli chodzi o ustalenie sądu właściwego, to polski sąd może orzekać w sprawie spadkowej, jeżeli spadkodawca w chwili śmierci był obywatelem polskim lub miał miejsce zamieszkania bądź miejsce zwykłego pobytu w Polsce, jak również jeżeli w Polsce znajduje się majątek spadkowy albo jego znaczna część.

IV. Sprawy cywilne i gospodarcze

W tym alercie nie odnosimy się do innych spraw cywilnych i gospodarczych, do których zastosowanie znajdują przepisy szczególne. Zapraszamy do zapoznania się z osobną informacją na ten temat, dostępną na naszej stronie www i w mediach społecznościowych: Brexit a spory sądowe i umowy handlowe.

Pytania?

Aleksandra Krawczyk, adwokat, partner
aleksandra.krawczyk@sdzlegal.pl

Wojciech Dubis, radca prawny, partner
wojciech.dubis@sdzlegal.pl

Karolina Knysak, radca prawny
karolina.knysak@sdzlegal.pl